

Advies aan Provinciale Staten

T.b.v. Statenvergadering d.d. 23 april 2018
Commissie Economie, Energie en Bestuur
Datum commissievergadering 9 april 2018

Onderwerp: Voordracht 24: vaststellen Referendumverordening Noord-Holland 2018 en intrekken oude referendumverordening.

Uw contactpersoon

M.C.A. de Zwart

AD/STG

Doorkiesnummer 023-514 3756

zwartm@noord-holland.nl

16 april 2018

1|5

De commissie Economie, Energie en Bestuur adviseert om de Statenvoordracht te agenderen voor de PS-vergadering van 23 april 2018. Een meerderheid van de commissie is voor het vaststellen van de verordening (VVD, CDA, CU-SGP en Ouderenpartij NH zijn tegen).

Voor de discussie/vragen in de commissie: zie uittreksel uit het conceptverslag commissie EEB 9 april 2018 hieronder.

8. A-Agenda Energie, Duurzaamheid, Circulaire Economie, Bestuur, Culturele Infrastructuur, Inkoop (algemeen) en Archieven (Van der Hoek)
- 8.a. Bestuur: Voordracht nieuwe referendumverordening Noord-Holland 2018/intrekken oude Referendumverordening

De heer **Van der Sluijs** (PVV) vraagt zich af wat D66 zal doen, voor of tegen stemmen? De discussie in Den Haag is bij iedereen bekend. Het referendum heeft niet gebracht wat ervan verwacht werd en daarom wordt het raadgevend referendum wellicht afgeschaft door de nieuwe coalitie. Medio mei zal hierover duidelijkheid ontstaan. Het wordt op prijs gesteld dat vrijwel alle adviezen van de werkgroep en PS in de voordracht zijn overgenomen. De PVV vindt het jammer dat de eerste 500 stemmen na de eerste fase worden weggegooid, want in de oude verordening was nog sprake van cumulatie van stemmen. Het is daarom moeilijk controleerbaar of ondertekenaars vaker dan een keer hebben getekend. De nieuwe verordening geeft conform de opdracht van PS ruimte voor digitale aanlevering en daardoor wordt de controle eenvoudiger. De PVV is benieuwd hoe de andere partijen hierover denken. De PVV is er voorstander van om referenda te koppelen aan bestaande verkiezingen vanwege een hogere efficiency en lagere kosten.

De heer **Van Liere** (PvdD) concludeert dat een verzoek voor een referendum dus verplicht digitaal aangeleverd moet worden.

De heer **Van der Sluijs** (PVV) wil digitale aanlevering niet verplichten, maar het heeft wel de voorkeur. De digitale aanlevering is in de werkgroep uitgebreid besproken maar de optie om na elke fase de stemmen weg te gooien, is nooit aan de orde geweest. Dat stond ook niet vermeld in het voorstel van de werkgroep aan PS, daartoe hebben GS besloten. Het wordt erkend dat de kosten hoger zijn, maar het is voor een goed doel. In de verordening staat vermeld dat een kennisgeving voor een te houden referendum ten minste drie werkdagen voor de behandeling van het besluit in PS bij de voorzitter ingediend moet worden. Dit is onlogisch, want het is

dan nog niet bekend of men het eens is met het nog te nemen besluit. Kan de gedeputeerde uitleggen wat bedoeld wordt met de opmerking dat een referendum het besluitvormingsproces ernstig kan vertragen en waarom wordt voorgesteld de bepaling uit te breiden met 'dringende provinciale belangen'? Deze vraag wordt ingetrokken aangezien er in de technische beantwoording op gereageerd is.

De heer **Buijtenorp** (D66): "Dank u voorzitter, ja, deze maand kunnen we het onmogelijke referendum mogelijk maken. Onze fractie heeft zich in de werkgroep hard gemaakt voor de voorliggende voordracht voor een correctief referendum achteraf, in plaats van raadplegend vooraf. Voor het vooraf betrekken van de burger bestaan veel goedkopere en efficiëntere manieren van burgerparticipatie die we zoals bekend van harte steunen. De verbeterde referendumverordening zien we als een belangrijke aanvulling daarop. Dus niet het avondmaal overslaan omdat je al ontbeten hebt. Wat betreft de verbeteringen zijn we blij dat een flink aantal voorstellen is overgenomen, waarvan we het meerderheidsquorum een hele belangrijke vinden omdat dat het geheel transparanter maakt, en strategisch stemmen overbodig maakt. Er bestond destijds in de Staten grote twijfel over de operationele haalbaarheid bij de gemeenten. Daarom hebben we mede op basis van de ervaring in de provincie Utrecht er op aangedrongen de gemeenten in het proces heel intensief te betrekken. Dat heeft GS gedaan, daar zijn we heel blij mee. En we realiseren ons dat dit ook voor de ambtenaren heel veel werk is geweest, dus ook dank aan de ambtelijke ondersteuning daarbij.

Met circa 5 miljoen euro, dat bedrag hebben we ook al eerder genoemd, is een raadgevend referendum een prijzig instrument. Het dient daarom naar de mening van onze fractie ook echt als een noodrem gebruikt te worden en niet als een soort rellerige handrem die het proces voortdurend vertraagt. Daarom steunen we de voorgestelde drempels ook en hechten er grote waarde aan dat we met elkaar hebben afgesproken dat we periodiek evalueren of die drempels nog juist zijn. Al is het maar om te letten op de bevolkingsgroei, digitale ontwikkelingen en dergelijke. In onze visie leveren we dus een hele goede noodrem af met een mechanisme erin waarmee je het periodiek kunt nakijken. Tot slot, zoals we ook al in de werkgroep hebben aangegeven, is D66 voor het bindend correctief referendum. Maar het is duidelijk nu dat nu in de Staten een stap te ver is, zeker met de sterke twijfel die er in deze Staten leeft of het überhaupt mogelijk is het referendum operationeel te maken. Daarom geloven we er voor Noord-Holland in dat de tweetrapsraket de beste oplossing is. Laten we nu eerst maar eens zien dat het referendum ook echt kan werken, correctief op door de Staten genomen besluiten. En daarna gaan we graag nog een keer het gesprek aan of het ook bindend kan zijn. Maar laten we eerst maar eens zien dat het werkt. Dat is ons standpunt. Dank u."

De heer **Van Liere** (PvdD) is voorstander van het raadgevend referendum. Deze verordening waarvoor voldoende draagvlak is, wordt ondersteund. De PvdD is geen voorstander van het vernietigen van handtekeningen na de eerste fase, maar het door de gemeenten handmatig controleren van dubbele handtekeningen op een totaal van 10 tot 40.000 is ondoenlijk. Daarom is het beter om mensen drie keer te laten ondertekenen. Bij de verplichting van digitale aanlevering wordt een grote groep mensen uitgesloten aan deelname en dat moet voorkomen worden.

Mevrouw **Lagerveld** (VVD) is geen voorstander van de verordening en ondersteunt de vertegenwoordigende democratie. Bovendien kunnen complexe en politiek gevoelige besluiten vaak niet met een simpel ja of nee beantwoord worden. De burger heeft er niets aan en zal snel teleurgesteld raken wanneer adviezen niet overgenomen worden. Mocht de mogelijkheid

van een referendum toch in stand blijven, dan wordt gepleit voor een evaluatie na een bepaalde periode, ook met het oog op de hoge kosten.

De heer **Klein** (CU/SGP) sluit zich aan bij de VVD ten aanzien van de vertegenwoordigende democratie. Het idee van een referendum is mooi maar een simpel antwoord met ja of nee doet de complexe onderwerpen vaak te kort. Er ligt een technisch zorgvuldig voorstel voor en in de verordening is een aantal verbeteringen voorgesteld, niettemin zal de CU/SGP tegen stemmen. Voorgesteld wordt om de resultaten af te wachten van het actieplan Versterking lokale democratie alvorens deze verordening aan te nemen.

Mevrouw **De Meij** (50plus) is voorstander van referenda – en dan bij voorkeur verbindend – en ondersteunt het voorstel voor een raadgevend referendum. Gezien de steeds lagere opkomst bij verkiezingen en steeds lagere aantallen leden van politieke partijen is geen sprake meer van een democratische vertegenwoordiging van alle groepen. Het is jammer dat sommige partijen van mening zijn dat alleen volksvertegenwoordigers kunnen besluiten over complexe vraagstukken.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) is voorstander van het intrekken van de bestaande verordening maar is tegen het vaststellen van een nieuwe verordening want de provincie biedt diverse vormen van burgerparticipatie aan en daarop moet het accent liggen.

Mevrouw **Pels** (GL) vraagt of ONH van mening is dat elke burger is vertegenwoordigd in een gemiddeld participatietraject.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) meent dat dit vrijwel nooit het geval is. De vraag of het in overwegende mate zo is, kan ter discussie gesteld worden.

De heer **Van der Sluijs** (PVV) constateerde in de werkgroep een positieve houding van ONH. Waarom is ONH plotseling van mening veranderd?

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) heeft na een grondige analyse een standpunt ingenomen, dat is de conclusie van het proces.

Mevrouw **De Meij** (50plus) constateert dat er meerdere partijen aan de werkgroep hebben deelgenomen die geen voorstander waren van referenda, maar toch actief wilden meedenken. Zij verbaast zich ook over het gewijzigde standpunt van ONH.

Mevrouw **Keur** (CDA) was een van deze partijen want het CDA is nooit voorstander geweest van referenda. Een parlementaire democratie voldoet als systeem, maar dat neemt niet weg dat burgerparticipatie van groot belang is. Een referendum is daarvoor echter niet het juiste middel. De keuze valt op optie b uit de voordracht.

Mevrouw **Boelhouwer** (SP) is voorstander van een referendum, besluit a, die kan fungeren als een soort noodrem bij grote projecten. Een referendum kan een belangrijk middel zijn bij grote thema's die niet in de partijprogramma's voorzien zijn maar wel aan de orde gesteld worden in de coalitieperiode.

Mevrouw **Pels** (GL) geeft complimenten voor het door GS aanbieden van een aantal opties zodat PS een keuze kunnen maken. Dit is een prima werkwijze die bij alle voorstellen toegepast moet worden. Een referendum is niet bedoeld voor burgerparticipatie. Bij een referendum besluiten burgers om aan de noodrem te trekken en bij participatie bepalen PS waar een mening over gevraagd wordt. Een referendum is dus geen instrument

voor PS om de burgers bij hun besluiten te betrekken. Waarom zijn bij een inpassingsplan spoedeisende of dringende provinciale belangen niet referendabel en hoe wordt spoedeisend gedefinieerd? Referenda kunnen samenvallen met verkiezingen, daarom worden de bezwaren van GS niet ondersteund. Ook het aanpassen van een besluit op onderdelen zou mogelijk moeten zijn om voor te leggen in een referendum. Het is belangrijk om naar de subsidiëring van voorlichtingsactiviteiten pro en contra te kijken, want dat is nu niet geregeld.

Mevrouw **Van Rooij** (PvdA) is voorstander van het raadgevend referendum. De PvdA is absoluut voorstander van het altijd organiseren van referenda gelijktijdig met verkiezingen om extra kosten te voorkomen.

Gedeputeerde **Van der Hoek** merkt op dat het college nergens vermeldt in het advies dat het referendum moet samenvallen met andere verkiezingen, dat hangt van de situatie af. In verband met termijnen is het mogelijk dat een referendum moet worden gehouden in een periode waarin er geen verkiezingen zijn. De genoemde consequenties in het advies zijn door de geraadpleegde gemeenten aangegeven.

Mevrouw **Van Rooij** (PvdA) wil absoluut uitsluiten dat een referendum los van reguliere verkiezingen wordt georganiseerd. Bovendien is er bijna elk jaar wel een verkiezing.

Gedeputeerde **Van der Hoek** antwoordt dat dan de consequentie kan zijn dat er een jaar met een besluit gewacht moet worden en het is de vraag of dit voor de burger acceptabel is.

De heer **Van der Sluijs** (PVV) is er voorstander van om referenda gezamenlijk met verkiezingen te organiseren. Vanaf 1997 is het nog nooit voorgekomen dat er enkel een referendum is georganiseerd, los van reguliere verkiezingen. Wanneer uit een evaluatie blijkt dat er elk jaar een referendum georganiseerd wordt, dan kan dit besluit heroverwogen worden.

Gedeputeerde **Van der Hoek** meldt dat spoedeisendheid vereist kan worden door landelijke of gemeentelijke regelgeving waar bepaalde termijnen mee samenhangen. In de technische vragen is antwoord gegeven op de vraag over het aanpassen van een besluit op onderdelen. PS dienen te besluiten over het subsidiëren van pro en contra-activiteiten. Volledig digitaal is onmogelijk vanwege de ontbrekende technische voorzieningen, er zal dus altijd papier nodig zijn.

De heer **Van der Sluijs** (PVV) constateert dat GeenPeil alle stemmen digitaal krijgt aangeleverd. De techniek bestaat dus wel.

Gedeputeerde **Van der Hoek** bedoelt met zijn opmerking dat technisch nog niet aan alle voorwaarden rondom veiligheid en gegevensbescherming voldaan kan worden. Drie dagen voor behandeling was ook een voorwaarde in de oude verordening. Dan is bekend waarover besloten gaat worden en daaraan voorafgaand kunnen standpunten van partijen worden opgehaald, hetgeen voor de burger een goede indicatie is van de richting die ingezet gaat worden. Het alternatief zou zijn dat na een besluit een maand wachttijd in acht moet worden genomen omdat binnen die termijn een referendum kan worden aangevraagd. Dat leidt tot de noodzaak dat bij ieder besluit PS zich moeten uitspreken over de vraag of het onderwerp wel of niet referendabel is en dat zou zeer belemmerend werken bij de uitvoering van besluiten. 'Dringend' moet gelezen worden als 'zwaarwegend'. GS hebben enkel een advies opgesteld en geen keuze

voorgelegd voor a of b. Deze keuze is door het presidium en de griffie geformuleerd.

De heer **Van Liere** (PvdD) kan zich niet herinneren dat dit in het presidium is vastgesteld, maar neemt kennis van de opmerking.

Tweede termijn

Mevrouw **Van Rooij** (PvdA) constateert dat het Rijk met een plan komt voor versterking van de lokale democratie. Wat verwachten GS daarvan?

De heer **Buijtendorp** (D66): "Ja voorzitter, een fundamenteel punt nog over het combineren met de verkiezingen, dat is voor ons een hele belangrijke. Want je moet niet de situatie krijgen dat je krijgt 'ja er is een referendum, tenzij er toevallig geen verkiezingen zijn'. Dus we vinden het praktisch dat als er verkiezingen zijn dat je het daarbij kan combineren. Maar we steunen het voorstel zoals het er nu ligt dat er óók een referendum kan zijn als er toevallig geen verkiezingen zijn. Dat zou het instrument afzwakken. Dat punt wilde ik nog even maken."

De heer **Van der Sluijs** (PVV) stelt voor om als werkgroep weer bij elkaar te komen wanneer de PvdA in de toekomst kiest voor een bindend referendum.

Mevrouw **Lagerveld** (VVD) vraagt hoe partijen denken over het opnemen van een evaluatiemoment.

De heer **Van Liere** (PvdD) vindt het niet zinvol om nu al een datum te bepalen voor een evaluatie van een referendum. Na elk referendum kan een evaluatie gehouden worden, tenzij er heel veel referenda georganiseerd gaan worden. Het voorstel van de VVD wordt niet ondersteund.

Mevrouw **Van Rooij** (PvdA) stelt voor het eerste evaluatiemoment na het eerste referendum te plannen.

De **voorzitter** adviseert dit voorstel in de PS-vergadering te amenderen omdat dit niet is opgenomen in het voorstel.

Gedeputeerde **Van der Hoek** meldt dat het Rijk streeft naar versterking van het lokale bestuur en volksvertegenwoordigers, de verbinding tussen burgers en bestuur en het versterken van de lokale democratie, maar hij wacht het voorstel af. Volgens de huidige Grondwet is een bindend referendum nog niet mogelijk. In het voorstel staat vermeld dat een evaluatie plaatsvindt binnen zes maanden nadat een referendum heeft plaatsgevonden.